

Rapport

vedrørende

”Udbudsmateriales kvalitet i Grønland”

PROBLEMDISKUSSION

Nuuk • 31. august 2003

INDHOLDSFORTEGNELSE

1. INDLEDNING	3
2. PROBLEMSTILLING	3
3. RESUME	4
4. GENNEMGANG AF RELEVANTE MATERIALER	5
4.1 UDBUDSMATERIALES KVALITET	5
4.2 OVERSKRIDELSE AF TIDSAFTALER – Et kvalitetsforbedringsprojekt	7
4.3 UDBUDS- OG ANLÆGSFORSKRIFTER - Vejdirektoratets systemvejledning	8
4.4 FORSLAG TIL CIRKULÆRE OM KVALITETSSIKRING AF BYGGEARBEJDER.....	11
4.5 NOTAT VEDRØRENDE TILBUDSGRUNDLAG VED BYGGEARBEJDER.	12
5. PROBLEMDISKUSSION	13
6. KONKLUSION OG ANBEFALINGER	15
6. 1 ENTREPRISEFORMER	15
6. 2 AP 95.....	15
6. 3 STANDARDISERING OG ABR 89	15
6. 4 BYGHERREVEJLEDNING	15
6. 5 UDBUDSMATERIALES KVALITET	15
7. LITTERATURLISTE	16

1. INDLEDNING

Set i lyset af de store bygge- og anlægsopgaver, der findes i Grønland hvert år, har der altid været stor fokus på byggebranchen, herunder byggeriets kvalitet og effektivitet. Samtidig er det en kendsgerning at hovedparten af boligbyggeriet foregår i offentlig regi (Hjemmestyret, kommunerne og offentlig kontrollerede selskaber), mens kun en begrænset del foregår i privat regi.

Den offentlige dominans giver muligheden for at få organiseret byggeriet, hvor planlægning og udførelse er altafgørende for en senere rationel byggeproces med deraf følgende tilfredsstillende pris og kvalitet i projekterings- og udførelsesfasen.

Derudover er det ligeså vigtigt at der i rådgiver- og entreprenørbranchen løbende arbejdes på at forbedre byggeriets kvalitet og effektivitet gennem egen indsats i de forskellige niveauer i byggeprocessen.

Under nærværende problemdiskussion berøres alene udbudsmaterialets kvalitet, hvor bygherren og rådgiveren har afgørende roller for projektets tilblivelse. En nærmere belysning af kvalitetsløft og effektivisering af entreprenørvirksomhederne vil således ikke blive berørt i nærværende diskussion.

2. PROBLEMSTILLING

Rådgiverbranchen indenfor bygge og anlæg er i de seneste år blevet kritiseret for, at kvaliteten af rådgivernes udbudsmateriale ikke altid lever op til entreprenørens og bygherrens forventninger.

Materialet kan efter kritikernes mening være mangelfuldt som grundlag for tilbudsafgivelse og til at udføre byggeriet efter.

Manglende koordinering mellem de enkelte dele i udbudsmaterialet, tvetydigheder, urealistiske tidsplaner, projektfejl mv. angives som årsag til for høje tilbud, svigt i byggeprocessen og efterfølgende forsinkelser og ekstraudgifter for bygherren.

Det skaber klager og utilfredshed hos entreprenørerne og bygherrerne.

Et arbejde for at forbedre kvaliteten af udbudsmaterialet, så bygherrens præferencer også kommer i centrum igennem hele projektets tilblivelse, mener ”Udvalget for forsøgsbyggeri” er en yderst nyttig aktivitet.

For et typisk byggeri består udbudsmaterialet af en udbudsskrivelse (US), tilbudslister (TBL), tilbuds- og afregningsgrundlag (TAG), Særlige betingelser (SB), som er det juridiske grundlag og endelig Særlige Arbejdsbeskrivelser (SA) med tilhørende tegninger, som er den tekniske del af udbudsmaterialet.

Traditionelle parter i udarbejdelse af udbudsmaterialet er bygherren, et arkitektfirma, et bygningsingeniørfirma og et el-ingeniørfirma, hvor alle mere eller mindre giver bidrag til materialet.

Før igangsætning af et byggeri skal materialet først godkendes af myndighederne. Ansvarsfordelingen fremgår af rådgiveraftalen. Bygherrens ønsker med hensyn til pris, kvalitet og tidsplan formuleres tidligt i projektforløbet i form af f.eks. et bygherreoplæg. Herefter udarbejdes forslag, projekt og udbudsmateriale, som kunden fortløbende kommenterer og godkender.

Hvordan og hvornår der kan ske en forbedring og opretholdelse af kvaliteten af udbudsmaterialet kræver en større afdækning og efterfølgende udarbejdelse af et kvalitetsforbedringsprojekt.

Problemstillingen om udbudsmateriales faldende kvalitet er meget komplekst. Det kræver tid, økonomi og indsats fra alle byggeriets aktører at udrede denne eventuelle problemstilling.

Med henblik på at søge at lokalisere konkrete problemstillinger blev der i juni 2003 etableret en arbejdsgruppe bestående af:

- Direktør Kristian Lennert, TSP
- Afdelingsleder Jens Chr. Porsbøll, Nuup Kommunea
- Kontorchef Rasmus Føged, ATIP
- Juridisk konsulent Karsten Klausen, GA
- Konsulent Steffen Ulrich-Lynge, som varetager sekretariatfunktionen.

Formålet var at danne sig et overblik over og komme med forslag til, hvor der skulle sættes ind med de mere målrettede udviklingsaktiviteter. Der udarbejdedes en rapport med forslag til opgaveformulering mhp. projektets eventuelle videreførelse.

Arbejdsgruppen har afholdt 2 møder i juni 2003 og 1 møde i august 2003, hvor Konsulent Lea Pauli, GA og Sektionsingeniør Janus Køster, ATIP deltog som suppleanter.

3. RESUME

Formålet med gruppens arbejde er at danne sig et overblik over indhøstede viden og erfaringer på området og komme med forslag til at sikre bedre kvalitet af udbudsmaterialet. Der udarbejdes en rapport med forslag til opgaveformulering mhp. projektets eventuelle videreførelse.

Gruppen enedes om, at udbudsmaterialernes kvalitet er svingende, og at der var brug for udviklingsaktiviteter.

Drøftelserne indeholdt følgende emner:

- Alternative udbudsformer (partnering)
- Byggeriets planlægning
- Kvalitetssikringscirkulæreforslag
- Operationelle kvalitetssikringshåndbøger
- Risikobetonede områder ved projektering
- Dialog eller manglende på samme mellem rådgiver og bygherrer
- Eventuel revision af AP 95
- Ydelsesbeskrivelser fra PAR/FRI
- Bygherrevejledning, herunder
 - Manglende håndbog til nyankomne tekniske medarbejdere
- Koordination mellem forskellige rådgivere (eks. konstruktion, el, arkitekt)
- Faseopdeling
 - Beslutningsfase
 - (Teknisk) projekteringsfase
 - Juridiske fase
- Udbudsmaterialer, generelt
 - Teknisk del

- Juridisk del
- Økonomisk del
- Almindelige bestemmelser for teknisk rådgivning og bistand (ABR 89), herunder efterlysning af en grønlandiseret udgave.
- TSP's standardformular ved indgåelse af rådgiveraftaler
- "Overskridelse af tidsaftaler – Et kvalitetsforbedringsprojekt, udarbejdet af Kristian Lennert i januar 2002" med speciel fokus på
 - Typiske rådgiverydelser ifm. projektering og udførelse
 - Forløb af projektforslagsfasen
 - Forløb af projektfasen
 - Årsags-virkningsdiagram
- Afgivelse af erklæring om risikobehæftede forhold. § 5 i Forslag til cirkulære om kvalitetssikring af byggearbejder.
- Totalentreprise og brug af udbudscirkulæret (Hjemmestyrets cirkulære af 1. oktober 2000 om udbud af bygge- og anlægsarbejder) i den forbindelse.

4. GENNEMGANG AF RELEVANTE MATERIALER

4.1 UDBUDSMATERIALES KVALITET

Der er i juni 1998 udgivet *"En checkliste med fokus på forhold som ofte giver problemer med prissætning og udførelse af byggeprojekter"* af Byggefagenes Kooperative Landssammenslutning (BKL), Byggeriets Arbejdsgiver (BYG), Danske Beregningskontorers Sammenslutning (DBS), Danske Entreprenører, Foreningen af Rådgivende Ingeniører (F.R.I.) OG Praktiserende Arkitekters Råd (PAR).

Af forordet til hæftet fremgår følgende:

"Der er gennem de senere år med jævne mellemrum fremkommet udsagn om, at kvaliteten af rådgivernes udbudsmateriale er faldende. Materialet siges ofte at være utilstrækkeligt som grundlag for tilbudsafgivelse og til at bygge efter.

Når sådan kritik gentages, kan rådgivernes organisationer ikke sidde det overhørig. F.R.I. har derfor taget initiativ til, gennem et gruppearbejde med deltagelse af byggeriets parter, at vurdere kritikken, og om muligt at fremkomme med tilhørende forslag til forbedringer.

Resultatet af dette gruppearbejde er sammenfattet i denne publikation. Ønsket har været at identificere typiske problemområder og dermed at fremme fokuseringen på disse."

I afsnittet *"Orientering"* hvor *"Baggrund"*, *"Metode"* og *"Udvikling"* bliver behandlet nævnes følgende:

- At formålet er at opstille en liste med kritikpunkter til rådgiveres udbudsmateriale
- At kvaliteten af udbudsmateriale hæves ved at sætte fokus på disse forhold
- At fælles holdning til god praksis fremmes
- At bygherrens ensidige fokus på f.eks. tidsplanen og omfanget af tilbudsgrundlaget meget let kommer til gå ud over helheden
- At byggeprogrammets ambitionsniveau skal passe med økonomien ved starten på projekteringen
- At forretningsbetingelse specielt rådgiverne i de seneste 10-15 år har gennemgået en hastig ændring

- At mange nye rutiner er blevet indført, som f.eks.
 - Anvendelse af CAD er steget markant
 - Der er gennemført en ansvars- og kvalitetssikringsreform
 - Mellemudbudsformer på delydelser anvendes oftere
 - Miljørigtig projektering er et nyt element i rådgiverens arbejde
 - Udbuddet af nye byggematerialer og -systemer er steget kraftigt
 - Opstået stærk priskonkurrence på rådgivning og projektering baseret på ydelsesbeskrivelse, som kan være såvel utilstrækkelig som mindre hensigtsmæssig.
 - At planlægnings- og projekteringsprocessen gennemføres inden for samme tidsramme uanset ydelsesomfanget er ændret og øget.
- Eksisterende god projekteringssskik imødegår problemerne, og der peges ikke på nye værktøjer
- At forretningsbetingelse specielt rådgivernes i de seneste 10-15 år har gennemgået en hastig ændring
- Der peges på bl.a. følgende udviklingsområder:
 - Objektorientering projektering og elektronisk udtagning med henblik på at skabe et mere entydigt grundlag for prissætning og udførelse af byggeopgaver
 - Anvendelse af gennemarbejdede standardløsninger skal fremmes
 - En tidlig vedtagelse og konsekvens anvendelse af en CAD-manual skal fremmes
 - Store tilbudslistes bør afleveres i elektronisk form.
 - Udarbejdelse af beskrivende mængdefortegnelse i projekteringsfasen bør fremmes

I afsnittet ”Emner” står følgende:

”De overordnede krav til et udbudsmateriale er:

- *Det skal angive et entydigt kvalitetsniveau og omfang af opgaven, så ydelserne kan prissættes*
- *Det beskrevne projekt skal være bygbart*
- *Der skal være taget hensyn til byggepladsens arbejdsmiljø*
- *Tidsplanen skal være realistisk”.*

Under afsnittet ”Emner” bliver følgende behandlet:

- Udbudsbetingelser
- Sideordnede og alternative tilbud
- Grænsen mellem rådgiverens og entreprenørens projektering
- Entreprisegrænser
- Anvendelse af standardløsning
- Bygbarhed
- Tilbudslistes
- Tidsplanen
- Arbejdsmiljø
- Miljøkrav
- Kvalitetssikring
- Orienteringsmøder
- Sparerunder
- Driftsplanen.

4.2 OVERSKRIDELSE AF TIDSAFTALER – Et kvalitetsforbedringsprojekt

Civilingeniør Kristian Lennert, Direktør for ingeniørfirmaet INUPLAN, Nuuk har i januar 2002 behandlet emnet ”Kvaliteten af rådgivernes udbudsmateriale” med fokus på rådgivernes overskridelse af tidsaftaler.

Gennemgang og årsagsanalysen af 25 konkrete projekter viser, at der har været tidsmæssige problemer for ca. ¾ af projekterne, og at problemerne ligger både hos kunde, samarbejdspartner og egen virksomhed.

Som problemstillinger hos kunden (90 % af kundekredsen er offentlige) nævnes bl.a. følgende:

- misforhold mellem opgavens størrelse/kompleksitet og den ønskede projekteringstidsramme
- at kunden er for sent ude og presser en for stram tidsplan igennem
- uengagerede og uprofessionel adfærd, hvor kunden forsømmer deres funktion som med- og mod-spiller i et projektforsøg.

Som problemstillinger hos samarbejdspartnere (arkitektvirksomheder) nævnes bl.a. følgende:

- Større konkurrence udefra, som f.eks. har afstedkommet
 - nye og komplicerede formgivninger/indretninger, der kræver specielle tekniske løsninger
 - behov for øget tidskrav på projekteringen
 - større risikomoment for fejlprojektering
 - utilstrækkelig gennemarbejdelse af forslag
- Små enheder (2-3 mandsvirksomheder)
- Ingen KS-system
- For sent udarbejdelse af og utilstrækkelig systematisering af tegninger, som afstedkommer
 - mange ændringer under hovedprojekteringen
 - dobbeltarbejde for de øvrige rådgivere
 - tidspres for alle parter

Som mulige forbedringstiltag til egen virksomhed (og arkitektvirksomheder) nævnes bl.a. følgende:

- Styrkelse af projekteringsledelse
- Styrkelse af styring af projekt
- Mere koordineret indsats
- Mere fast og færdigt projektforslag
- Undgå overlappning af udarbejdelse af forslag og projekt
- Bedre formidling af information om projektet til medarbejderne
- Bedre træning og efteruddannelse af projekteringsledere
- Styrkelse af KS-system
- Større feedback om udførte projekter
- Større brug af elektroniske hjælpemidler og standardløsninger
- Tidssvarende kontorlokaler

Med relation til kunden nævnes, et forbedringstiltag ved at sætte større fokus på kunde ved en bedre opfyldelse af kundens forventninger både mht. projekt, tid og økonomi, men også løbende støtte, inddragelse og formidling af nødvendig information.

4.3 UDBUDS- OG ANLÆGSFORSKRIFTER - Vejdirektoratets systemvejledning

Nedenfor følgende uddrag fra Det danske Vejdirektorats vejledning af april 1985 for udarbejdelse af udbudsmateriale.

”I et udbudsmateriale for en entreprise, fastlægger bygherren entreprisens art og omfang samt angiver vilkårene for entreprisens udførelse.

Udbudsmaterialet skal derfor være tilstrækkeligt entydigt til, at tilbud kan udarbejdes på grundlag af det. Herud over tjener udbudsmaterialet til at sikre, at der afgives fuldt ud sammenlignelige tilbud.

Et udbudsmateriale kan struktureres på forskellig vis, men anvendelse af en fast struktur for udbudsmaterialets opbygning og en ensartet opbygning af indholdet i udbudsmaterialets enkelte dele indebærer fordele for såvel bygherre som entreprenør.

En fast struktur for udbudsmaterialet betyder lettelser, når bygherren skal udarbejde udbudsmaterialet, når entreprenøren skal udregne sit tilbud, og når udbudsmaterialet skal anvendes ved entreprisens udførelse.

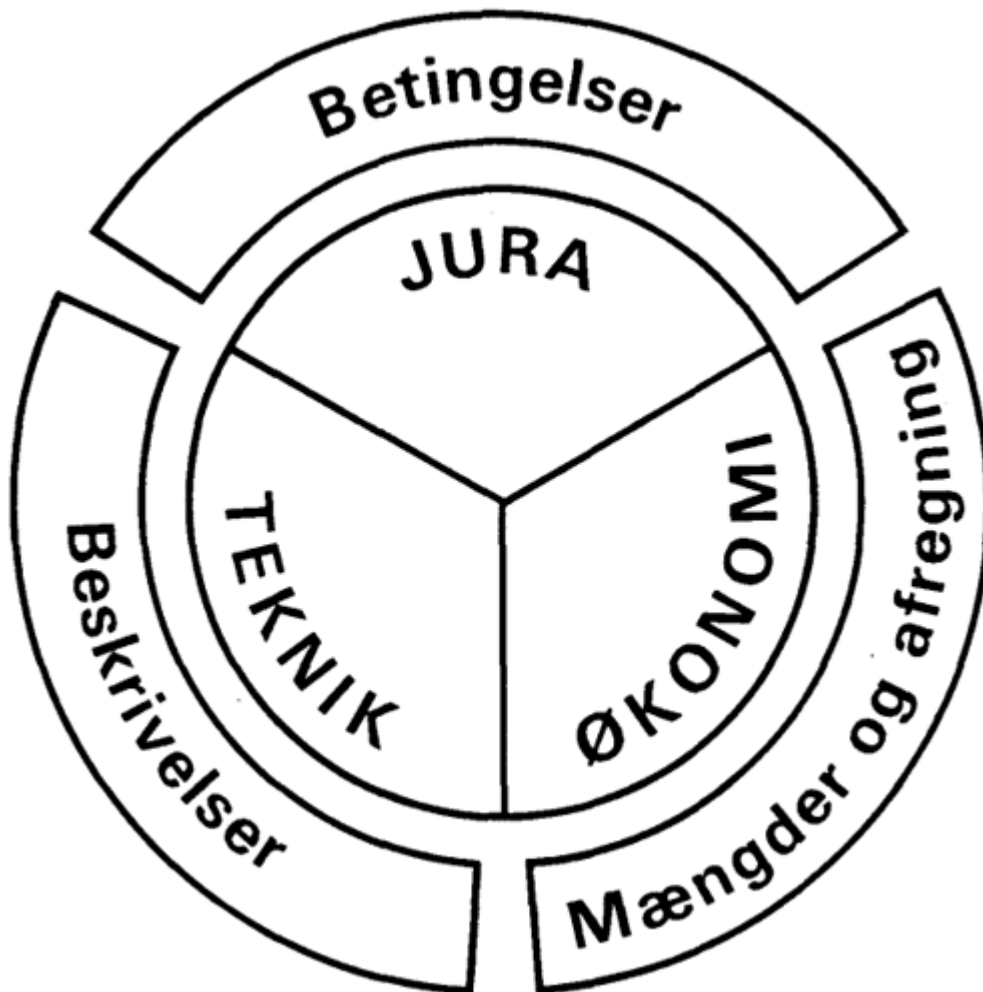
En fast struktur letter overblikket for alle parter, og den muliggør, at bestemmelserne opstilles på en ensartet måde.

En fast struktur gør det sandsynligere, at der vil blive udarbejdet et overskueligt, sammenhængende og entydigt udbudsmateriale for hver enkelt entreprise.

Ensamlet opbygning og formulering af indholdet betyder,

- *at bygherrens specifikationer af ydelserne lettes,*
- *at generelle bestemmelser medtages i relevant omfang og*
- *at entreprenøren kan godkende bestemmelserne fra entreprise til entreprise.*

Udbudsmateriales dele:

Udbudsmaterialet består i princippet af 3 hovedkomponenter:

- **BETINGELSER** behandler det mere juridiske grundlag for entreprisen. I betingelserne fastlægges bl.a. det overordnede omfang, tidsfrister, overordnede principper for afregning samt det retslige forhold mellem bygherre og entreprenør.
- **BESKRIVELSER** behandler entreprisens rent tekniske aspekter, dvs. bygherrens specifikationer af entreprenørens ydelser, herunder krav til ydelsernes kvalitet. Den verbale beskrivelse kan suppleres med tegninger og tabeller.
- **MÆNGDER OG AFREGNING** behandler det økonomiske grundlag for entreprisen. Tilbuds- og afregningsgrundlag giver oplysninger om ydelsesomfang, mængdefastsættelse samt afregningsform. Tilbudsliste oplyser om mængder og enhedspriser.

Det understreges, at en konsekvent skelnen mellem betingelser, beskrivelser samt mængder og afregning er nødvendig, hvis udbudsmaterialet skal være overskueligt. Det må dog erkendes, at det undertiden kan være vanskeligt at trække grænserne mellem hovedkomponenterne.

Udbuds- og anlægskforskrifterne for de enkelte entrepriser dele dækker teknisk og økonomisk alle de normalt forekommende ydelser inden for hver del.

I Vejdirektoratets projekter skal de udarbejdede udbuds- og anlægskforskrifter følge en fast struktur, som kan anvendes ved alle entreprisestørrelser og -arter. Strukturen tager udgangspunkt i udbudsmaterialets 3 hovedkomponenter: jura, teknik og økonomi således, at udbuds- og anlægskforskrifter for de enkelte entreprisedele opdeles i en almindelig arbejdsbeskrivelse og paradigmer for særlig arbejdsbeskrivelse, tilbuds- og afregningsgrundlag samt tilbudsliste.”

4.4 FORSLAG TIL CIRKULÆRE OM KVALITETSSIKRING AF BYGGEARBEJDER

Under generelt i vejledningen til Grønlands Hjemmestyrets forslag til kvalitetssikring for byggearbejder fremgår bl.a. følgende, som har relevans til udbudsmaterialet:

”Cirkulæret tager sigte på at forstærke kvalitetssikringen, således at byggeriets parter kan undgå eller formindske omprojektering, spild, usikkerhed, ydelser, der må udbedres eller udføres på ny, svigt og skader samt de deraf følgende ekstraudgifter eller forringede kvaliteter. Cirkulærets formål er først og fremmest at modvirke kvalitetssvigt i byggeriet.”

”Der er lagt vægt på processerne i forbindelse med projektering og udførelse af et byggeri. Det er vigtigt, at disse processer nøje planlægges, og at dokumentationen aftales. Det gælder eksempelvis i forbindelse med bygherrens programmeringsarbejde, udførelsen af projektgranskning, ved samarbejdet om projektgennemgang og ved tilsyns- og kontrolarbejdet på byggepladsen.”

”Cirkulæret normerer visse fremgangsmåder, men opretholder herudover metodefriheden og princippet om, at hver part sikrer for sig.

Kvalitetssikring drejer sig om det enkelte byggeri og om virksomhedernes indsats og samvirke i dette. Kvalitetssikring skal ikke betragtes som særskilt disciplin i byggeriet, men som et ledelsesværktøj og et sæt rutiner, der er snævert forbundet med arbejdsgangene i projektering og udførelse.

Cirkulæret berører ikke byggeriets ansvarsregler.

I cirkulæret lægges der større vægt på bygherrens indsats. Det er bygherrens opgave at sikre kvaliteten og med dette for øje at antage og styre den fornødne tekniske sagkundskab i form af rådgivere og entreprenører.

Det er bygherren, der er forpligtet efter cirkulæret. Bygherren har ansvaret for, at der vælges rette kvalitet, og bygherren skal i sine aftaler med sine rådgivere og entreprenører sørge for at forpligte disse til at leve op til cirkulærets regler om kvalitetssikring. Det er så rådgivernes og entreprenørernes pligt at gennemføre de tekniske sider af kvalitetssikringen som angivet i cirkulæret. Manglende kvalitetssikring vil være misligholdelse af rådgivnings- eller entreprisaftaler.

Uafhængigt af cirkulæret har rådgivere og entreprenører en professionel pligt til at levere kontraktmæssig ydelse og til at følge god byggeskik, herunder til at anvende fremgangsmåder, der kan betegnes som alment teknisk fælleseje. Der er en glidende overgang eller overlapning fra cirkulærets regler til den almindelige pligt til at iagttage god byggeskik.”

”Regelsættet er opbygget således:

- *Der stilles krav til de færdige byggerier (§ 2).*

- Den byggetekniske kvalitet i det færdige byggeri sikres ved at stille krav til fremstillingen af dette og ved i hovedtræk at angive parternes roller i fremstillingen (§§ 3-4).
- Bygherren skal ved aftale sikre, at parterne ved fremstillingen tager hensyn til en række forhold til sikring af kvaliteten (§§ 5-8).
- Bygherren skal ved aftale sikre, at parterne ved fremstillingen benytter en række fremgangsmåder og hjælpemidler, herunder dokumentation og kontrol (§§ 9-11).

Regelsættet indeholder følgende forhold:

- Bygherren skal ikke alene sikre kvaliteten, men også sætte den, og dette skal ske tidligt i planlægningen (§ 2).
- Kvalitetsbegrebet omfatter ikke alene byggeteknisk kvalitet, men også brugsværdi og arkitektonisk fremtræden (§ 2). De mere detaljerede kvalitetssikringsregler går dog som hidtil alene på den byggetekniske kvalitet.
- Der skal anlægges totaløkonomiske vurderinger (§ 2).
- Projekt- og procesgranskning skal gennemføres (§ 3).
- Kvalitetssikringen skal samle sig om risikobehæftede forhold (§ 3).
- Der skal foreligge byggeprogram og beskrivelse af rådgiverydelser (§ 5).
- Programkrav og økonomi skal være overensstemmende (§ 5).
- Der skal foreligge projektmateriale og nødvendige statistiske beregninger (§ 5).
- Funktionskrav skal være entydige (§ 5).
- Der skal være rimelig tid til alle faser (§ 5).
- Der skal bruges gennemprøvede enkeltdele (§ 6).
- Relevante materialeegenskaber skal kunne genfindes efter indbygningen (§ 6).
- Der skal foreligge driftsvejledninger (§ 7).
- Kvaliteten skal holdes i projektændringer (§ 8).
- Kvalitetssikring af projekteringsydelser skal dokumenteres (§ 9).
- Mest mulig dokumentation skal afgives løbende (§ 11).

De i alle byggerier afgørende forhold mellem kvalitet og økonomi håndteres således i cirkulæret: Der skal altid bygges i "god kvalitet" (§ 2, stk. 1). Byggeriets økonomi skal altid være realistisk, dvs. kunne give god kvalitet (§ 2, stk. 1). Kravet om totaløkonomi (§ 2, stk. 2) må ikke føre til, at der slækkes på kravet om god kvalitet. I vurderingen af god kvalitet indgår bedømmelse af risikoen for svigtende kvalitet (§ 3, stk. 4). Økonomien skal være realistisk allerede fra programfasen (§ 5, stk. 1, nr. 2)."

4.5 NOTAT VEDRØRENDE TILBUDSGRUNDLAG VED BYGGEARBEJDER.

TSP har til brug for drøftelser med GA i 2002 udarbejdet nedennævnte opstilling af tilbudsgrundlag ved licitationer, hvor Grønlands Hjemmestyre er medfinansierende i projektet. Afsluttende kommentarer er fra de omhandlende notat.

”Generelle:

1. Licitationslov af 6. april 1992.
2. Vejledning til licitationsloven af 6. april 1992.
3. Hjemmestyrets cirkulære af 1. oktober 2000 om udbud af bygge- og anlægsarbejder.
4. Vejledning til Hjemmestyrets cirkulære af 1. oktober 2000 om udbud af bygge- og anlægsarbejder.
5. AP 95.

Opgavebestemt:

6. Udbudsmateriale som består af følgende:

6.1 Tilbudslister

6.2 Fordelingslister

6.3 Særlige betingelser (SB)

6.4 Særlig arbejdsbeskrivelse (SA)

6.5 Tegninger

Bemærkninger til de enkelte punkter:

Ad pkt. 6.1

Ingen bemærkninger

Ad pkt. 6.2

Ingen bemærkninger

Ad pkt. 6.3

Der foreligger følgende "standarder":

TSP paradigme dateret 15. januar 1996.

SBA udarbejdet af Nukissiorfiit dateret august 1996.

SB koncept udarbejdet af Nukissiorfiit.

INI A/S koncept

Kommunale koncepter

Ad pkt. 6.4

Love og cirkulærer

Normer og forskrifter

Vejledninger (Nukissiorfiit mv.)

Anvisninger (SBI mv.)

Ad pkt. 6.5

Detaljeringsgrad

Kommentarer

Ved tilbudsafgivning vedlægger de bydende GA standardforbehold og nogle gange Elfos standardforbehold. Uoverensstemmelser og gentagelser i forhold ovennævnte tilbudsgrundlag fjernes/rettes. I forbindelse med sprængningsarbejder vedlægges desuden ofte sprængningsforbehold."

5. PROBLEMDISKUSSION

Analysen tager primært udgangspunkt i de drøftelser, som arbejdsgruppen har haft.

I forbindelse med totalentrepriser og ved brug af alternative udbudsformer, herunder partnering, er entreprenørens indflydelse stor ved projekteringen. Målet i en partneringsaftale er således, at samarbejdet skal skabe merværdi for alle parter, dvs. for bygherren, entreprenøren og rådgiveren, og ned-

bringe antallet af tvister, effektivisere byggeprocessen og skabe højere kvalitet i byggeriet. Der findes endnu ingen nærmere redegørelser, som entydigt belyser disse entreprisreformers fordel omkring deres udbudsmaterialers kvalitet. Her i Grønland benyttes de mere traditionelle entreprisreformer, som fag-, stor- og hovedentrepriser. Det bør være på baggrund af disse entreprisreformer at forbedringstiltag til udbudsmaterialers kvalitet må belyses, ligesom fordele og ulemper af de forskellige entreprisreformer og ansvarsfordelingen må belyses nærmere.

I forbindelse med tilbudsgivning ved arbejder og leverancer indenfor bygge- og anlægsvirksomhed anvendes Licitationslov af 6. april 1992. Ved offentligt støttet byggeri anvendes derudover Hjemmestyrets cirkulære af 1. oktober 2000 om udbud af bygge- og anlægsarbejder, ligesom AP 95 anvendes som juridisk grundlag for udbud af arbejder og leverancer. Der er her ikke taget nærmere stilling til, om der er nogle bestemmelser, især i AP 95, som bør revideres.

Som juridisk grundlag for indgåelse af teknisk bistand mellem en bygherre og en rådgiver benyttes som hovedregel ”Almindelige bestemmelser for teknisk rådgivning og bistand (ABR 89)”, ”Ydelsesbeskrivelser fra PAR/FRI” og ”TSP’s og diverse bygherrens standardformularer ved indgåelse af rådgiveraftaler”. Der findes intet samlet værk, som f.eks. et for Grønland gældende ”Almindelige Betingelser for teknisk Rådgivning”, som også tager hensyn til en mere struktureret kontakt mellem bygherren og rådgiveren samt til en bedre koordineret indsats fra rådgivernes side.

Ved et byggeris planlægning er det hovedreglen at projektet faseopdeles, og kan beskrives på følgende vis: Programmeringsfasen (beslutningsfasen) indledes med et af bygherren udarbejdet bygherreoplæg (programoplæg) efterfulgt af et byggeprogram, som bygherren kan udarbejde i samarbejde med en teknisk rådgiver. Projekteringsfasen indledes med et dispositionsforslag, derefter af projektforslag og forprojekt ved større projekter og afsluttes med et hovedprojekt. Udførelsesfasen indledes med udbud, licitation, udførelse og afsluttes ved en afleveringsforretning.

Afhængig af entreprisformen er det altafgørende at parterne, dvs. bygherren (eller bygherrerådgiveren), projekterende rådgiver og udførende entreprenør er fuldt informeret om projektets alle faser. I forslaget til cirkulære om kvalitetssikring af byggearbejder er der således sat som krav at bygherren (sammen med rådgiveren) skal sørge for at evaluere efter hvert trin i en fase. Det bliver endvidere obligatorisk at projektgranske sit eget produkt for rådgiveren, ligesom en procesgranskning skal gennemføres af entreprenøren.

Vejledningen til Hjemmestyrets forslag til cirkulære om kvalitetssikring af byggearbejder indeholder desuden en ”Sagsbestemt håndbog for mindre håndværksvirksomheder” om bl.a. kvalitetssikring. Der er ikke udarbejdet tilsvarende værktøjer til de tekniske rådgivere. I omtalte forslag bliver det obligatorisk, at de tekniske rådgivere skal afgive en erklæring om risikobehæftede forhold. Dette afgives på grundlag af den projektgranskning af projektforslag og hovedprojekt, som rådgiveren skal gøre.

Til afløsning af Bygherrevejledning 1983 (BV 83) har Erhvervs- og Boligstyrelsen i Danmark udarbejdet en ”Bygherrevejledning 2003”. Bygherrevejledningen gennemgår en byggeopgave, fra de indledende faser til aflevering og evaluering af det færdige byggeri. Den orienterer om regelsættet ved en offentlig byggeopgave og henviser til mere detaljerede bestemmelser. Bygherrevejledningen er udtryk for statslig bygherrepolitik og videregiver en række erfaringer med byggeopgaver.

Vejledningen retter sig primært mod statslige styrelser, som ikke har en særlig byggeadministration. Erfaringen fra de tidligere udgaver af Bygherrevejledningen viser imidlertid, at vejledningen også anvendes af andre, herunder af kommunale bygherrer og af byggeriets virksomheder. Der er derfor lagt vægt på dens nytteværdi for denne bredere kreds.

En Bygherrevejledning for de grønlandske offentlige instanser findes ikke.

6. KONKLUSION OG ANBEFALINGER

6.1 ENTREPRISEFORMER

Byggeriets parter mangler et redskab til udvælgelse af den rette entrepriseform i forbindelse et konkret projekt. Gruppen anbefaler derfor igangsat en undersøgelse og udredning af fordele og ulemper ved brug af de forskellige entrepriseformer i Grønland. I undersøgelsen og udredningen skal indgå de forskellige ansvarsforhold samt evt. tilretninger af regelgrundlaget ved anvendelse af forskellige entrepriseformer.

6.2 FÆLLES BETINGELSER FOR ARBEJDER OG LEVERANCER I BYGGE- OG ANLÆGS-VIRKSOMHED I GRØNLAND (AP 95)

AP 95, der har været gældende i 8 år, bør igennem en kritisk gennemgang. Gruppen anbefaler derfor, at der etableres en arbejdsgruppe bestående af byggeriets parter, som skal komme med anbefalinger til revision af AP 95.

6.3 STANDARDISERING OG ALMINDELIG BETINGELSER FOR RÅDGIVNING (ABR 89)

Rådgiveraftaler, entreprisekontrakter og dele af udbudsmaterialet, der benyttes blandt byggeriets parter i Grønland er forskellige af udseende, mens indholdet kan være de samme. Det vil derfor være en stor fordel for branchen, at der blev foretaget en standardisering af de materialer, der benyttes gang på gang ved bygge- og anlægsprojekter. Der anbefales derfor etableret en "Standardiseringsudvalg" bestående af repræsentanter fra bygherrer, rådgivere og entreprenører, som skal komme med forslag til standardisering af relevante materialer.

I forbindelse med rådgiveraftaler er der gode erfaringer for benyttelse af den danske ABR 89. Det er derfor gruppens anbefaling, at ABR 89 fortsat danner grundlag for udarbejdelse af rådgiveraftaler.

6.4 BYGHERREVEJLEDNING

Det er et faktum, at der finder en væsentlig kontinuerlig udskiftning sted af bl.a. tekniske personale hos de offentlige bygherrer i Grønland. Det er gruppens opfattelse, at en vejledning, der primært retter sig mod offentlige bygherrer vil være til stor hjælp for branchen. Det er gruppens anbefaling, at det bør vurderes, at der med udgangspunkt i den nye danske "Bygherrevejledning 2003" udarbejdes en version, der tager behørigt hensyn til grønlandske forhold.

6.5 UDBUDSMATERIALES KVALITET

Udover ovennævnte aktiviteter er det gruppens forventning, at Hjemmestyrets cirkulæreforslag til kvalitetssikring af bygge- og anlægsarbejder vil give anledning til at både bygherrer og rådgivere viderefører og udvikler eget KS-system, således at der fortsat kan ske en forbedring af udbudsmateriales kvalitet, ligesom den danske vejledning "En checkliste med fokus på forhold som ofte giver problemer med prissætning og udførelse af byggeprojekter" anbefales benyttet i de omfang, den er aktuel for grønlandske forhold.

7. LITTERATURLISTE

1. **Udbudsmateriales kvalitet** - En checkliste med fokus på forhold som ofte giver problemer med prissætning og udførelse af byggeprojekter – udgivet i juni 1998 af Byggefagenes Kooperative Landssammenslutning (BKL), Byggeriets Arbejdsgiver (BYG), Danske Beregningskontorers Sammenslutning (DBS), Danske Entreprenører, Foreningen af Rådgivende Ingeniører (F.R.I.) OG Praktiserende Arkitekters Råd (PAR).
2. **Overskridelse af tidsaftaler** – Et kvalitetsforbedringsprojekt – udarbejdet i januar 2002 af Civilingeniør Kristian Lennert, Direktør for ingeniørfirmaet INUPLAN, Nuuk.
3. **Udbuds- og anlægforskrifter** – Vejdirektoratets systemvejledning, udgivet i april 1995 i Danmark.
4. **Vejledning til forslag til Grønlands Hjemmestyres cirkulære af x. x. 200x om kvalitetssikring af byggearbejder** – udarbejdet på foranledning af Direktoratet for Infrastruktur og Boliger i 2003.
5. **Notat vedrørende tilbudgrundlag** – udarbejdet af Thorkild Grøndahl Olsen, INUPLAN i januar 2002 for TSP.